

Fredags-
kronikkenAlexander
CappelenBård
HarstadOla
KvaløyKatrine
LøkenSimen
MarkussenMari
RegeKaren Helene
Ulltveit-Moe

Privat politikk

Myndighetene har fått konkurranse i reguleringen av bedrifter og næringsliv.

Politikk og regulering er noe «øvrigheta» driver med, er vi vant til å tenke. Men de siste tiårene, og spesielt i USA, har det vært økt grad av såkalt «privat politikk». Begrepet fanger opp bedriftenes egen «selvregulering» - som når bedrifter og industriegrener selv innfører standarder for helse, arbeid, eller miljø - men også boikotter fra aktivister eller kjøpere som tar sikte på å presse bedrifter til slik selvregulering.

En boikott er en typisk stillingskrig. Da Greenpeace boikottet Shell i 1995 for å ville senke oljelagringsbøyen «Brent Spar», så raste salget med 40 prosent på bensinstasjonene i Tyskland. Greenpeace håpte Shell ville gi etter og heller resirkulere «Brent Spar», mens Shell håpte aktivistene ville bli lei og kjøperne vende tilbake. Det endte med at Shell ga etter, og «Brent Spar» ble tauet til Erfjord for å resirkuleres.

Et annet eksempel er da aktivistgruppen Ran («Rainforest Action Network») boikottet storbanken Citibank for at den finansierte hugst av regnskog. Etter mange år var en i ferd med å gi opp hele boikotten før Citibank plutselig ga etter.

De fleste boikotter mislykkes og er mindre kjent, men det vil på forhånd aldri være sikkert hvem som vil tape eller vinne stillingskrigen (for hvis det var sikkert, ville den tapende part gi opp umiddelbart). Det er heller ikke opplagt at en suksessfull boikott øker velferden. Norske Veritas mente det var tryggere å senke enn å resirkulere «Brent Spar», for eksempel.

En lignende stillingskrig kan føres mellom myndigheter og bedrifter. Dersom en forventer at myndighetene vil innføre miljøkrav eller annen regulering, så kan det ofte lønne seg å komme dem i forkjøpet ved å innføre rett teknologi eller industristandard på forhånd. Dersom slik selvregulering er forventet, vil kanskje myndighetene avvente situasjonen og gi bedriftene en sjanse til å ordne opp selv.

De to stillingskrigene kan også føres samtidig. Da presses bedriften til selvregulering

I 1995 okkuperte Greenpeace «Brent Spar»-plattformen for å presse Shell til å resirkulere plattformen fremfor å senke den i sjøen. Foto: Peter Thompson/Greenpeace

Fredags- kronikken Bård Harstad

fordi aktivister truer med boikott samtidig som myndighetene truer med regulering. I virkeligheten er de to truslene sjeldent samtidige: Dersom myndighetene er klar til å innføre regulering, er det jo ikke nødvendig for aktivistene å starte en kostbar kampanje. Og motsatt: Dersom aktivisme vil føre til selvregulering, kan myndighetene konsentrere seg om andre ting. Vi kan derfor ha to ulike typer «likevekter», som det heter i samfunnsøkonomien.

Kanskje er USA og Europa i forskjellige likevekter. Det er vel kjent at det er mer regulering av ulike slag i Europa. Aktivisme og boikotter, derimot, er ofte beskrevet som amerikanske tradisjoner. Nesten 20 prosent av amerikanerne sier at de nylig har deltatt i en boikott, i motsetning til langt lavere tall for europeere. Amerikanske bedrifter innfører oftere selvpålagte industristandarder, og de gir også mer i gave til samfunnet for øvrig enn det som er vanlig her.

Hvorfor har USA og Europa havnet i ulike likevekter?

Etter å ha forelest om aktivisme, selvregulering og politikk til amerikanske MBA-studenter i mange år, bruker jeg og min tidligere kollega Georgy Egorov såkalt spillteori for å analysere de ulike strategiene.

Det er flere indikatorer på at det er mer intens konkurranse mellom bedriftene i USA enn i Europa. En årsak til dette er nok at det er færre handelshindringer mellom delstatene i USA enn det er mellom de ulike land i Europa. Den sterke konkurransen gjør at aktivister er mer effektive: Det er lett å overtale kjøperne til en boikott hvis det finnes nærliggende alternativer. Samtidig blir det dyrere for en bedrift å bli rammet av boikott når den vil

Forskningen

- **Hvem:** Georgy Egorov og Bård Harstad
- **Hva:** Private Politics and Public Regulation
- **Hvor:** Review of Economic Studies, 2017

miste større markedsandeler enn om det var langt til nærmeste konkurrent.

Når trusselen om boikott blir mer troverdig, så vil bedriftene selvregulere uten at det blir nødvendig for myndighetene å ta grep. I Europa er boikottene kanskje ikke skumle nok til at myndighetene kan slappe av. Det kan altså være det større amerikanske markedet som gjør at det er mer aktivisme og selvregulering der, og mer offentlig regulering her.

Resonnementet kan også forklare hvorfor det er mer aktivisme og selvregulering nå enn før, siden det er lettere å starte og fortsette en boikott når konsumentene kan nås via sosial media.

Privat politikk er et fenomen det er viktig å forstå. Myndighetene trenger å vite om privat politikk er tilstrekkelig eller noe som selv burde reguleres.

Privat politikk tatt i betraktning er de amerikanske markedskreftene neppe så frie som vanligvis antatt

Lovpålagt regulering kan også ha utilsiktede konsekvenser fordi den privat-politiske likevekten endres. Og når USA og EU diskuterer handels- og miljøavtaler, er det den totale reguleringsbyrden som burde sammenlignes, ikke bare den offentlige.

Privat politikk tatt i betraktning er de amerikanske markedskreftene neppe så frie som vanligvis antatt.

Bård Harstad, professor ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo. Twitter: @bardharstad

Mer debatt s. 32-33 →

Flom er av FN vurdert som den naturkatastrofen med aller størst skadepotensiale

Tor Haakon Bakken, Kiflom Wasihun Belete, Knut Alfredsen, alle ved NTNU

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen Telefon: 22 00 10 59 Sentralbord: 22 00 10 00 Epost: debatt@dn.no Telefaks: 22 00 11 10

Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn inklusive mellomrom Underinnlegg/replikk: Maks 1500 tegn (ca. 250 ord) Legg ved portrettfoto.

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.